

Позитивна тенденція спостерігається на ринку соняшнику та соняшникової олії (після введення експортного мита на насіння соняшнику): останніми роками збільшується внутрішня переробка насіння соняшнику і збільшується експорт готової продукції – соняшникової олії, тобто перевагу отримали вітчизняні переробні підприємства. Запровадження експортного мита є цілком доцільним, оскільки спостерігається стабільне зростання потужностей олійно-жирової промисловості України.

Головна умова забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках олійних культур – перехід до прогресивних високоефективних технологій виробництва і, як результат, збільшення обсягів виробництва при зменшенні посівних площ.

Підвищення ефективності вирощування та реалізації олійних культур залежить від здійснення сільськогосподарськими підприємствами таких заходів: неухильне дотримання сівозмін щодо посівів соняшнику; застосування інтенсивних технологій вирощування, впровадження високоврожайних сортів і гібридів олійних культур з високим вмістом олії; аналіз внутрішнього та зовнішнього ринків з метою виявлення найбільш ефективних каналів збуту, економічне та ефективне витрачання ресурсів та ін.

Ринок олійних культур для України має стратегічно важливе значення, оскільки є стабільним джерелом валютних надходжень. Тому нарощування обсягів виробництва олійних культур, а також участь України на світовому ринку рослинних олій є досить важливими для економіки держави.

Науковий керівник – професор Мазнев Г.Є.

СТАН ТА ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ РИНКУ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

**Прядка О.С., студентка,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка**

Як стверджує велика кількість офіційних інформаційних джерел та як свідчить статистика АПК України останніх років, на сьогоднішній день соняшник – одна з найприбутковіших культур в

аграрному виробництві України. Його виробництво суттєво впливає на економічну ситуацію в південному та східному регіонах: він посідає перше місце за рівнем рентабельності, а також поліпшує фінансовий стан сільськогосподарських підприємств. За статистичними даними, у багатьох підприємствах Півдня України на соняшник припадає 55 – 75 % прибутку від галузі рослинництва [1].

Сприятлива цінова ситуація та високий рівень рентабельності спонукають господарників вирощувати соняшник, іноді нехтуючи сівозміними і дотриманням інших агротехнічних заходів. Це, у свою чергу, призводить до зниження врожайів та погіршення якості продукції. Наразі ринкові потрібен якісний і недорогий товар. Тож шукаючи резерви збільшення доходів, потрібно не відмовлятися від окремих агротехнологічних заходів, а навпаки ретельно їх дотримувати.

Дослідження останніх 18 років, проведені у різних регіонах України, свідчать, що починаючи з 1992 року, відбувається різке розширення посівних площ соняшнику – від оптимальних науково обґрунтованих 1,6 – 1,7 га до екологічно небезпечних - 5 млн га. У 2006 році площа не була меншою за 3,9 млн. га і стабільно займало друге місце в світі після Російської Федерації, проте за врожайністю ми перебуваємо в кінці списку країн-виробників цієї культури. Так, за оперативними даними Держкомстату, у 2010 році було засіяно 4,5 млн. га соняшнику.

З наукової точки зору потрібно зменшувати частку посівних площ, водночас не знижуючи частку валового збору культури. Це можливо лише за умови підвищення врожайності. Саме якісний посівний матеріал є дієвим інструментом для досягнення цієї мети й стає запорукою прибутку для господарів.

Таким чином, термін ротації соняшнику в сівозміні скоротився з рекомендованих восьми – десяти до трьох – чотирьох років. Неминучими наслідками цих змін стало різке зменшення врожайності цієї культури: 7,8 – 13,5 ц/га. Але навіть за таких умов виробництво соняшнику є рентабельним.

Як відомо, однією з основних причин, що знижують продуктивність соняшнику за частішого його повернення на попереднє місце в сівозміні, є погіршення фітосанітарного стану ґрунту й поширення притаманних цій культурі хвороб.

Така ситуація пояснюється комплексом причин, низькою культурою землеробства, високим інфекційним фоном, але в першу чергу, - використанням низькопродуктивних, слабо-захисених від

хвороб сортів і гібридів.

Саме тому нині соняшник висівають переважно насінням гібридів, продуктивність яких значно вища, ніж у сортів. Це вимагає щорічного поновлення посівного матеріалу шляхом придбання такого насіння, вартість якого дуже висока. Але враховуючи, що норма висіву насіння не перевищує 6 - 7 кг/га, в структурі загальних витрат частка насіння становить лише 1,5 – 2 %.

За тривалістю вегетаційного періоду сорти і гібриди соняшнику поділяються на скоростиглі, вегетаційний період 80 -100 днів, ранньостиглі – 100 - 120, середньоранні – 110 - 130 і середньостиглі – 120 – 140 днів.

В Україні зареєстровано 90 сортів і гібридів. До ранньостиглих гібридів соняшнику, поширених у Степу і Лісостепу України належать: скоростиглі – Одеський 149, Харківський 49, Кій, Красень, Еней, Титанік та інші; ранньостиглі – Одеський 122, Світоч, Одеський 249, Український F, Запорізький, Кондитерський та інші; середньостиглі – Краснодарський 885, Хортиця, Ортега, Оксана, Єврофлот та інші; середньоранні – Казіо, Харківський 3, Чумак.

Перспективні сорти: Аурасол, Вранац, Відок, Дарій, Макао, Мілютін, Старобільський.

Скоростиглі сорти і гібриди поступаються ранньостиглим і середньостиглим за урожайністю та олійністю насіння. Проте короткий вегетаційний період скоростиглих біотипів дає змогу вирощувати їх на півдні України в повторних посівах при зрошенні. Високою врожайністю і вмістом олії в насінні відзначаються середньостиглі та середньоранні сорти та гібриди соняшнику.

У господарствах слід вирощувати не один, а два – три гібриди різних груп стиглості. Це дає можливість уникнути втрат насіння при збиранні і більш ефективно використовувати техніку, а також частково відмовитися від десикації [2].

Саме така велика кількість сортів та гібридів соняшнику дає змогу нам ще раз переконатися, що у насіння соняшника велике майбутнє, а господарі, у свою чергу, мають змогу підібрати для своїх індивідуальних кліматичних умов найбільш якісний та ефективний посівний матеріал.

За попередніми даними Держкомстату України, у 2009/2010 маркетинговому році було вироблено 6,4 млн. т. соняшнику, з якого близько 6 млн. т. переробляють на олієжирових комбінатах, решта надходить на експорт [3].

Конкуренція на ринку соняшнику є високою, а у вільному

продажу його не так багато. Такий стан на внутрішньому ринку може призвести до подальшого зростання ціни, але її рівень залежатиме, насамперед, від ситуації на світовому ринку. Тому, в разі зростання цін, можна очікувати їх підвищення і на внутрішньому ринку.

Література.

1. Інформаційний вісник: Пропозиція 3.10 – К.8.
2. Практичний посібник «Agroexpert» 03.10. № 3.
3. Технології вирощування сільськогосподарських культур: Навчальний посібник / О.В. Солошенко, Н.Ю. Гаврилович, В.І. Солошенко, Л.С. Осипова, С.І. Кочетова; За ред. О.В. Солошенка - Харків: Торнадо, 2006 р.

Науковий керівник – ст. викладач Шебанова О.О.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА

**Таркан Ю.О., студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

Трансформація аграрного сектору економіки України зумовлює необхідність проведення комплексних наукових досліджень, спрямованих на вивчення питань регіональних особливостей формування ринку зерна в контексті докорінної зміни власності та створення підприємств ринкового типу. Тому необхідність вирішення проблем формування та ефективного функціонування ринку зерна, покращення його кон'юнктури, поглиблення експортної орієнтації галузі, забезпечення продовольчої безпеки країни набуває особливої актуальності.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад формування та розвитку ринку зерна зробили відомі вітчизняні вчені-економісти С.С.Бакай, В.І.Бойко, В.І.Власов, Т.Г.Гайдук, П.І.Гайдуцький, М.В.Гладій, Б.В.Губський, С.М.Квапа, Ю.Є.Кирилов, В.В.Клочан, М.Г.Лобас, З.П.Ніколаєва, Б.Й.Пасхвер, П.Т.Саблук, Л.М.Худолій, О.М.Шпичак, В.В.Юрчишин та інші.

В умовах глобалізації і переходу України до ринкових відносин для забезпечення конкурентоспроможності продукції українських підприємств на світовому ринку особливої актуальності набуває дослідження сучасного стану виробництва зерна та розвитку інфраструктури ринку.

В останні роки екологічна ефективність зерновиробництва в